

ויש לבאר זאת על-פי האמור בתניא, שנשמת יעקב "כלולה מכל הנשמות שבישראל מעתה ועד עולם"¹¹⁶, היינו שנשמתו של יעקב אבינו נמצאת בתוך כל יהודי:

אמנם חיי הנפש של כל הצדיקים הם נצחיים, אבל לאחר פטירתם מדובר בחיים רוחניים בלבד, שאינם מלוכשים בגוף גשמי; חיו של יעקב אבינו, לעומת זאת, ממשיכים גם לאחר פטירתו לשכון בתוך גוף גשמי - לא בגופו הגשמי של יעקב עצמו, אלא בגופם הגשמי של כל יוצאי חלציו, כל אחד ואחד מבני ישראל.

וזהו כוונת דברי הגמרא "מה זרעו בחיים אף הוא בחיים": מאחר שזרעו של יעקב נמצא בחיים, ונשמתו של יעקב נמצאת בתוך כל אחד ואחד מיוצאי חלציו - נמצא ש"אף הוא בחיים", אף יעקב עצמו חי בחיים גשמיים ממש. (לקו"ש חכ"ו ע' 6 ואילך)



כח

וַיִּשְׂאוּ אֹתוֹ בְּנָיו אֶרְצָה כְּנַעַן (ג, יג)

"כך ציוו... לוי לא ישא, שהוא עתיד לשאת את הארון; ויוסף לא ישא, שהוא מלך; מנשה ואפרים יהיו תחתיהם" (רש"י).

הקשו המפרשים¹¹⁷: הרי מצינו שמשה נשא בעצמו את ארונו של יוסף ("ויקח משה את עצמות יוסף עמו"¹¹⁸), על-אף שהיה משבט לוי [ומבני קהת שהיו נושאי הארון]; מדוע איפוא לא יכול היה לוי לשאת את ארונו של יעקב?

ויש לבאר:

116. אגרת הקודש ס"ז.

117. חזקוני, הובא בריב"א כאן. ועוד.

118. בשלח יג. יט.

בתחילת הפרשה פירש רש"י: "כיוון שנפטר יעקב אבינו, נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד, שהתחילו לשעבדם". ונמצא, שפטירתו של יעקב ונשיאת ארונו ממצרים מהווה ביטוי להתחלת "צרת השעבוד"¹¹⁹.

בנוגע ללוי ויוסף, לעומת זאת, מצינו ששניהם עיכבו את התחלת השעבוד¹²⁰: לוי – כפי שפירש רש"י עצמו, ש"כל זמן שאחד מן השבטים קיים לא היה שעבוד, ולוי האריך ימים על כולם"¹²¹, וגם כשהחל השעבוד – "מלאכת שעבוד מצרים לא היתה על לוי"¹²²; ויוסף – כמאמר חז"ל¹²³ "כל זמן שיוסף קיים לא היה להם משאוי של מצרים"¹²⁴.

ולכן לא היה זה מן הראוי שלוי ויוסף, המסמלים את הניגוד המוחלט לגלות ולשעבוד מצרים, ישתתפו בנשיאת ארונו של יעקב – מעשה המבטא את התחלת השעבוד.

והדבר נרמז גם בדברי רש"י: "לוי לא יישא, שהוא עתיד לשאת את הארון" – כדברי המפרשים, שזוהי אכן הסיבה לכך שהשעבוד לא חל על

119. ובפרט על פי המבואר בזוהר (ח"א רכב, סע"א), שאילו היה יעקב נטמן במצרים,

היה הדבר מעורר רחמים על ישראל הנמצאים במצרים. (וראה לעיל ביאור ד).

120. שכן, אמנם מיד לאחר פטירת יעקב "נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד", אבל השעבוד עצמו החל רק לאחר פטירת יוסף ולוי (ראה במפרשי רש"י בתחילת הפרשה, ולעיל ביאור ג).

121. פרש"י וארא ו, טו. ומוכן שהעובדה שלוי האריך ימים (ולכן השעבוד החל לאחר פטירתו) אינה מקרית ח"ו, אלא נובעת מכך שקיומו של לוי שלל את השעבוד במידה רבה יותר משאר השבטים.

122. פרש"י שמות ה, ד.

123. שמו"ר פ"א, ד.

124. כלומר: השעבוד המוחלט החל רק בפטירתו של לוי, אבל כבר בפטירת יוסף התחיל "משוי של מצרים". וכפירוש מהרז"ו על המדרש: "כל זמן שהיה יוסף קיים – היו חשובים ונכבדים בעבור יוסף, ולא היה עליהם אפילו משא של שאר אנשי מצרים; וכשמת יוסף – ירדו מכבודם, וניתן עליהם משא של אנשי מצרים. אך אחר כך, כמות כל אחד מאחיו והע' נפש, ניתוסף עליהם מעט מעט, עד שבמות האחרון [לוי] החזיקום לעבדים". וראה באריכות בלקו"ש ח"ו ע' 28 ואילך.

שבט לוי¹²⁵; "ויוסף לא יישא, שהוא מלך" – שכן עובדת היותו של יוסף מלך ושליט במצרים היא שגרמה לדחיית השעבוד.

ומעתה יובן ההבדל בין נשיאת ארונו של יעקב לנשיאת ארונו של יוסף:

הסיבה לכך שלוי לא השתתף בהעלאת ארונו של יעקב ממצרים היתה, כאמור, משום שמעשה זה ביטא את התחלת השעבוד; הוצאת עצמות יוסף ממצרים, לעומת זאת, היתה חלק מהגאולה ("פקוד יפקוד אלוקים אתכם והעליתם את עצמותי מזה"¹²⁶), ולכן אין כל סיבה ששבט לוי לא ישתתף בה, ואדרבה – הדבר ראוי במיוחד לשבט לוי, ובפרט למשה רבנו, גואלם של ישראל.
(לקו"ש ח"כ ע' 237 ואילך)



כט

**וַיִּשְׂאוּ אֹתוֹ בָּנָיו אֶרְצָה פְּנֵעַן וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּמִעְרַת שְׂדֵה
הַמַּכְפֵּלָה (ג, יג)**

בתרגום יונתן בן עוזיאל מובא, שכאשר נודע לעשו שבניו של יעקב עומדים לקבור אותו במערת המכפלה, הגיע לשם בעצמו ולא הניח לקבור את יעקב, עד שחוששים בן דן נטל חרב והתיז את ראשו; והיה ראשו של עשו מתגלגל, עד שנכנס לתוך המערה ונח בחיקו של יצחק ("רישיה דעשו... בגו עיטפיה דיצחק").

ולכאורה הדבר תמוה: איך ייתכן שראשו של עשו הרשע מונח בחיקו של יצחק – והרי "אין קוברין רשע אצל צדיק"¹²⁷ (עד כדי כך, שכאשר

125. ראה תוס' הדר זקנים שמות א, יג. חזקוני ודעת זקנים מבעלי התוספות שם ה, ד.

126. לקמן פסוק כה.

127. סנהדרין מז, א. טושו"ע יו"ד סי' שסב ס"ה.